

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента, доцента кафедри іноземних мов

ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

ДЕРБАК ОЛЬГИ АНАТОЛІЇВНИ

на дисертаційну роботу

КРУГЛИКА ОЛЕГА СЕРГІЙОВИЧА

на тему «Формування аналітичної компетентності майбутніх економістів

засобами інформаційно-комунікаційних технологій», представлену на

здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю

015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність теми дослідження. Актуальність дисертаційної роботи О.С. Круглика зумовлена не лише поширенням цифрових технологій, а й зміною вимог до якості професійного рішення економіста. Наявність значних масивів даних, готових візуалізацій та автоматизованих прогнозів ще не гарантує обґрунтованості висновку. Фахівець має вміти оцінити походження й достовірність інформації, пояснити вибір методу аналізу, відрізнити статистичний зв'язок від причинно-наслідкової залежності, усвідомити припущення та обмеження побудованої моделі.

За таких умов одним із важливих завдань професійної освіти стає формування у майбутніх економістів культури доказового аналітичного мислення. Йдеться про здатність не просто одержати числовий результат або побудувати дашборд, а перевірити його коректність, розкрити економічний зміст, зіставити можливі пояснення та взяти відповідальність за сформульовану рекомендацію. Особливого значення це набуває в освітньому середовищі, де доступність автоматизованих засобів обробки інформації може створювати ілюзію готового аналізу й послаблювати увагу до логіки отримання результату.

Дисертаційне дослідження О.С. Круглика спрямоване на педагогічне розв'язання цієї проблеми. Запропонована організація роботи з економічними даними, професійними кейсами, ВІ-платформами, засобами моделювання і прогнозування орієнтує студентів на аргументований вибір аналітичних дій, перевірку результатів та обґрунтування професійної позиції. Саме така спрямованість визначає актуальність теми, її відповідність сучасним завданням професійної підготовки економістів та значущість для розвитку педагогічної науки і практики.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків.

Обґрунтованість наукових положень дисертації О.С. Круглика визначається тим, що ключові авторські висновки спираються не на один вид даних, а на сукупність теоретичних, експертних та експериментальних доказів, які взаємно доповнюють і підтверджують один одного.

Необхідність цілеспрямованого формування аналітичної компетентності обґрунтовано на кількох рівнях. Аналіз стандартів вищої освіти дозволив установити професійну значущість аналітичних умінь економіста; вивчення освітніх програм виявило фрагментарність їх формування; результати

констатувального етапу підтвердили недостатню готовність студентів до самостійного аналізу й інтерпретації економічної інформації. Така сукупність аргументів надає вихідним положенням дослідження належної доказовості.

Визначені педагогічні умови також не є результатом лише авторського припущення. Їх добір ґрунтується на узагальненні наукових підходів, аналізі сучасної освітньої практики та оцінках 18 експертів різного професійного профілю. Практична реалізація умов, своєю чергою, описана через конкретні дисципліни, навчальні завдання, джерела економічних даних, цифрові інструменти та зафіксовані труднощі студентів. Це дозволяє простежити шлях від теоретичного положення до конкретної педагогічної дії.

Висновок про результативність формувальної роботи зроблено на підставі зіставлення вихідних і підсумкових результатів експериментальної та контрольної груп, аналізу динаміки за визначеними критеріями та статистичного опрацювання одержаних даних. Кількісні результати доповнено описом змін у характері виконання студентами аналітичних завдань – від орієнтації переважно на технічні операції до самостійного пояснення економічного змісту отриманих результатів.

Отже, аргументація дисертації побудована як система послідовного взаємного підтвердження теоретичних узагальнень, даних освітньої практики, експертних оцінок і результатів педагогічного експерименту. Це забезпечує достатній рівень обґрунтованості сформульованих положень і висновків.

3. Наукова новизна та достовірність результатів.

Наукова новизна дисертаційної роботи О.С. Круглика визначається новим способом педагогічного проектування аналітичної підготовки майбутніх економістів. Зазвичай її зміст структурується навколо окремих навчальних дисциплін, методів розрахунку або програмних продуктів. У дослідженні центральною одиницею формування стає завершена аналітична дія: постановка професійної проблеми, пошук і перевірка даних, вибір способу їх опрацювання, встановлення взаємозв'язків, інтерпретація результатів та обґрунтування рішення.

Таке бачення послідовно втілено в авторському визначенні аналітичної компетентності, її структурі та критеріях оцінювання. Мотиваційно-ціннісний компонент пояснює прийняття студентом цінності аналітичної діяльності; когнітивно-аналітичний характеризує розуміння її логіки й методів; операційно-діяльнісний відображає здатність виконувати відповідні професійні дії; рефлексивно-оцінювальний забезпечує перевірку результатів і корекцію власних висновків. Завдяки цьому структура компетентності не є формальним переліком якостей, а відтворює реальний рух аналітичної думки.

Науково значущим є й те, що автор оцінює сформованість аналітичної компетентності не лише за правильністю одержаної відповіді. Визначені рівні відображають ступінь самостійності студента, характер інтерпретації даних, здатність обґрунтовувати вибір методу, критично ставитися до результату та усвідомлювати обмеження проведеного аналізу. Отже, продуктивно-аналітичний рівень характеризує вже не виконання заданого алгоритму, а готовність самостійно вибудовувати й регулювати аналітичну діяльність.

Запропоновані педагогічні умови переводять цю концептуальну логіку у зміст освітнього процесу. Робота з економічними даними, використання ВІ-платформ, моделювання та прогнозування постають не окремими технологічними напрямками, а взаємопов'язаними способами формування здатності переходити від первинної інформації до доказового професійного висновку. Саме узгодженість теоретичного розуміння компетентності, способів її діагностування та змісту формувальної роботи становить найбільш вагомий аспект наукової новизни дисертації.

Достовірність одержаних результатів забезпечується тим, що нові положення не залишилися на рівні теоретичних припущень. Педагогічні умови пройшли експертне оцінювання, були реалізовані в освітньому процесі трьох закладів вищої освіти та перевірені за єдиною системою критеріїв на констатувальному і контрольному етапах експерименту. Позитивна динаміка результатів експериментальної групи та її статистичне підтвердження дають достатні підстави для висновку про результативність запропонованого підходу в межах проведеного дослідження.

4. Значущість отриманих результатів для науки і практичного використання.

Теоретичне значення дисертаційної роботи О.С. Круглика полягає в поглибленні наукового розуміння дидактичних можливостей інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів. У дослідженні цифрові засоби розглядаються не лише як інструменти прискорення розрахунків або візуального представлення інформації, а як середовище розгортання аналітичної діяльності студента.

Використання цифрових платформ дозволяє зробити доступними для педагогічного спостереження окремі етапи аналітичного мислення: спосіб добору джерел, очищення і структурування даних, вибір показників, установлення залежностей, побудову моделі та логіку інтерпретації результатів. Це створює можливість оцінювати не тільки кінцеву правильність розв'язання, а й обґрунтованість виконаних дій, виявляти помилкові припущення та своєчасно надавати студенту змістовний зворотний зв'язок. Такий підхід розширює теоретичні уявлення про ІКТ як засіб формування, діагностування і корекції професійного мислення.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю безпосередньо використовувати розроблені завдання для організації формувального оцінювання. Діагностична карта допомагає встановити, на якому етапі студент відчуває труднощі: під час усвідомлення проблеми, застосування аналітичного методу, інтерпретації даних, критичної перевірки результату чи формулювання висновку. Професійно орієнтовані кейси, своєю чергою, дозволяють поєднати оцінювання з навчанням, оскільки передбачають аналіз допущених помилок, обговорення альтернативних способів розв'язання та корекцію власних аналітичних дій.

Змістові модулі на основі Qlik Sense і Power BI наближають освітню діяльність до способів роботи сучасного економіста: інтеграції даних із різних джерел, розрахунку ключових показників, побудови дашбордів, моделювання

ситуацій та представлення результатів для прийняття рішення. Водночас розроблені матеріали зберігають педагогічну спрямованість, оскільки опанування функціональних можливостей платформи підпорядковується змісту професійного завдання.

Отже, практичний доробок автора є цінним не лише як сукупність готових вправ і цифрових матеріалів, а як інструментарій педагогічного супроводу аналітичної діяльності майбутнього економіста. Його апробація у трьох закладах вищої освіти підтверджує можливість використання запропонованих рішень у реальному освітньому процесі.

5. Повнота апробації результатів.

Апробація результатів дисертаційної роботи О.С. Круглика здійснювалася не лише на завершальному етапі дослідження, а супроводжувала послідовне розгортання його основних положень. Хронологія і тематика публікацій дозволяють простежити, як первинні теоретичні ідеї щодо формування аналітичної компетентності конкретизувалися в педагогічній технології, системі умов та навчальних рішеннях із використанням сучасного цифрового інструментарію.

Основні результати дослідження представлено у 21 публікації: 10 статтях у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, одній статті в зарубіжному виданні та 10 публікаціях у збірниках матеріалів міжнародних наукових конференцій. У працях висвітлено теоретичні засади досліджуваної проблеми, педагогічні можливості Qlik Sense і Power BI, використання візуалізації даних, BI-інструментів, елементів штучного інтелекту та Big Data в професійній підготовці майбутніх економістів.

Матеріали дисертації оприлюднювалися у збірниках міжнародних наукових заходів, проведених в Україні, США, Данії, Великій Британії, Франції та Болгарії. Тематична послідовність публікацій засвідчує поступове уточнення й практичне розгортання авторського задуму, а їх зміст достатньо повно відображає основні теоретичні та прикладні результати дисертаційного дослідження.

6. Відповідність структури та змісту дисертації вимогам.

Дисертаційна робота О.С. Круглика має завершену структуру, що відповідає меті й логіці проведеного дослідження. Її загальний обсяг становить 304 сторінки, з яких 214 сторінок основного тексту. Робота містить анотації українською й англійською мовами, вступ, два розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список із 179 використаних джерел, серед яких 24 – іноземними мовами, та 15 додатків. Основні положення й результати унаочнено у 39 таблицях і 21 рисунку.

Внутрішню організацію дисертації визначають три послідовні дослідницькі переходи. Перший пов'язаний із концептуалізацією аналітичної компетентності майбутнього економіста, другий – із перетворенням цього теоретичного поняття на систему вимірюваних ознак і педагогічних впливів, третій – із практичною реалізацією авторського задуму та перевіркою його результативності.

У першому розділі автор переходить від аналізу базових мисленнєвих операцій і суміжних наукових понять до визначення професійної сутності аналітичної компетентності економіста. Важливим є поєднання кількох площин аналізу: теоретичної, нормативної, освітньо-програмної та зарубіжної. Це дозволило не лише сформулювати авторське визначення і структуру досліджуваного феномена, а й установити, наскільки наявна практика підготовки економістів відповідає сучасним вимогам до аналітичної діяльності.

Перший дослідницький перехід завершується обґрунтуванням аналітичної компетентності як цілісної характеристики, що поєднує ставлення до аналітичної діяльності, розуміння її логіки, практичну спроможність працювати з інформацією та здатність критично оцінювати власні дії. Ця теоретична позиція стає вихідною для побудови другого розділу.

Другий дослідницький перехід здійснено через операціоналізацію авторського визначення. Кожний компонент аналітичної компетентності співвіднесено з відповідним критерієм, показниками, діагностичними завданнями та рівнями сформованості. Завдяки цьому абстрактне поняття набуває конкретних педагогічно вимірюваних виявів. Розроблена діагностична карта дозволяє простежити, як інтерес до аналітичної діяльності, знання, практичні вміння, критичність і рефлексивність виявляються у виконанні студентом конкретного професійного завдання.

На цьому ж етапі автор переходить від діагностики наявного стану до проєктування формувального впливу. Із 15 потенційних педагогічних умов, сформованих за результатами теоретичного аналізу, за допомогою експертного оцінювання відібрано три найбільш значущі. Їх методологічне обґрунтування забезпечує зв'язок між виявленими проблемами підготовки студентів і змістом подальшої експериментальної роботи.

Третій дослідницький перехід представлено в підрозділах, присвячених реалізації педагогічних умов та аналізу одержаних результатів. Теоретично визначені способи аналітичної діяльності набувають форми завдань із пошуку й перевірки економічних даних, використання ВІ-платформ, побудови моделей, прогнозування показників та оцінювання можливих сценаріїв. Автор показує не лише зміст завдань, а й характер роботи студентів, типові труднощі, допущені помилки та способи їх педагогічної корекції.

Експериментальна частина завершується зіставленням результатів констатувального і контрольного етапів. Виявлена динаміка демонструє перехід значної частини студентів експериментальної групи від виконання операцій за зразком до самостійної інтерпретації даних і формулювання обґрунтованих висновків. Отже, контрольний етап не лише фіксує кількісні зміни, а повертає дослідження до вихідного авторського розуміння аналітичної компетентності як здатності здійснювати цілісну й усвідомлену професійну діяльність.

Загальні висновки відповідають поставленим завданням та узагальнюють результати кожного етапу наукового пошуку. Додатки виконують доказову і практичну функції: у них представлено діагностичні матеріали, рівневі характеристики, професійно орієнтовані завдання, змістові модулі, методичні рекомендації та документи про впровадження.

Таким чином, структура дисертації відображає не формальне чергування теоретичної й експериментальної частин, а послідовний рух від наукового поняття до педагогічної технології та підтвердженого результату. Це забезпечує змістову завершеність роботи й цілісність реалізації авторського дослідницького задуму.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам та дотримання принципів академічної доброчесності.

Дисертаційна робота О.С. Круглика є самостійним і завершеним кваліфікаційним дослідженням, зміст, структура та характер одержаних результатів якого відповідають вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Єдність теоретичної позиції, діагностичного інструментарію, формувальних матеріалів і висновків засвідчує особистий внесок здобувача у розв'язання поставленого науково-педагогічного завдання.

У тексті дисертації простежується чітке розмежування між положеннями, запозиченими з наукових джерел, та авторськими визначеннями, узагальненнями й розробками. Використані концепції, нормативні документи, освітні програми та результати досліджень інших науковців супроводжуються відповідними покликаннями. Авторський характер мають визначення аналітичної компетентності майбутніх економістів, її структурно-діагностичне представлення, комплекс педагогічних умов, професійно орієнтовані завдання та навчально-методичні матеріали.

Процедури одержання й опрацювання експериментальних даних описано послідовно, результати представлено в таблицях і рисунках, а діагностичні та формувальні матеріали наведено в додатках. Це забезпечує прозорість дослідницьких процедур і можливість перевірки логіки сформульованих висновків.

Під час аналізу дисертації та публікацій здобувача не виявлено ознак академічного плагіату, некоректного використання результатів інших авторів, фабрикації або фальсифікації даних. О.С. Круглик дотримався принципів академічної доброчесності та встановлених вимог до підготовки кваліфікаційної наукової праці.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи теоретичні напрацювання та практичні результати дисертаційного дослідження О.С. Круглика, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження-рекомендації, які окреслюють можливості подальшого розвитку авторського задуму.

1. Методологічну основу дослідження становлять системний, компетентнісний, діяльнісний, технологічний і студентоцентризований підходи, кожний із яких обґрунтовано відповідно до предмета роботи. Водночас більш чітке визначення їхньої ієрархії та функціонального призначення дозволило б виразніше показати, який із підходів виконує системоутворювальну функцію, а які конкретизують зміст, способи організації та технологічне забезпечення формування аналітичної компетентності. Доцільно було б також безпосередньо співвіднести положення кожного підходу з відповідними педагогічними умовами та етапами їх реалізації.

2. У формувальній роботі значну увагу приділено візуалізації даних, створенню дашбордів та формулюванню аналітичних висновків. Перспективним видається подальше розширення комунікативного складника аналітичної діяльності, зокрема розвиток умінь добирати спосіб представлення результатів відповідно до потреб різних груп користувачів, пояснювати складні економічні залежності нефаховій аудиторії, аргументовано захищати запропоновані рекомендації та використовувати технології представлення даних у формі послідовної доказової історії. Це дозволило б повніше відтворити реальні умови професійної діяльності економіста, у яких аналітичний результат має бути не лише коректним, а й зрозумілим для осіб, які приймають рішення.

3. Позитивної оцінки заслуговує використання студентами відкритих статистичних баз і змодельованих наборів економічних даних. Водночас практичний потенціал розробленої системи може бути посилений через залучення підприємств і роботодавців до формування змісту аналітичних кейсів, надання знеособлених професійних даних та зовнішнього оцінювання підготовлених студентами дашбордів, прогнозів і управлінських рекомендацій. Реалізація спільних аналітичних проєктів сприяла б перевірці сформованих умінь у менш передбачуваних професійних ситуаціях та посиленню взаємозв'язку між освітньою підготовкою і запитами сучасної економічної практики.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер, не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи та визначають перспективні напрями подальшого наукового й практичного використання одержаних результатів.

Загальний висновок: Дисертаційна робота Круглика Олега Сергійовича «Формування аналітичної компетентності майбутніх економістів засобами інформаційно-комунікаційних технологій» є самостійним і завершеним науковим дослідженням. Воно містить нові теоретично обґрунтовані та експериментально підтверджені результати, має наукову новизну, теоретичне і практичне значення.

За актуальністю теми, обґрунтованістю й достовірністю одержаних результатів, рівнем наукової новизни та практичною цінністю дисертаційна робота відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, та Порядку присудження ступеня доктора філософії і скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор – Круглик Олег Сергійович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри іноземних мов ВНЗ «Університет
імені Альфреда Нобеля»

Ольга ДЕРБАК

*Тижне О. Дербак
засвідчую
12.08.2026 р.*

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 14:59:38 12.08.2026

Назва файлу з підписом: Рецензія_Дербак_Круглик.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 1.0 МБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Рецензія_Дербак_Круглик.pdf
Розмір файлу без підпису: 1.1 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ДЕРБАК ОЛЬГА АНАТОЛІЇВНА
П.І.Б.: ДЕРБАК ОЛЬГА АНАТОЛІЇВНА
Країна: Україна
РНОКПП: 3372006042
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 14:59:32 12.08.2026
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F040000001892F0019FCECB06
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)
Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.07.08 13:00